

УДК 378.147.88:[379.85+398]

Шарова Т.М.

д. філол. н., професор, головний науковий співробітник
відділу роботи з обдарованою молоддю
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
м. Київ, Україна

**ТУРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІД ЧАС ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ:
ВИВЧЕННЯ ТРАДИЦІЙ, КУЛЬТУРИ ТА ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО
НАРОДУ**

Навчальна практика студентів і туристична діяльність – це дві різні сфери, але існують випадки, коли ці дві діяльності можуть поєднуватися. Необхідно розуміти, що освітній процес у закладах вищої освіти має бути цікавим та якісним, що дозволить здобувачам освіти отримати компетентності та по завершенню навчання працевлаштуватись за фахом.

Навчальна практика студентів – це форма навчального процесу, під час якої здобувачі вищої освіти здобувають практичні навички. Навчальна практика сприяє закріпленню знань, отриманих під час навчання та розвитку професійних вмінь здобувачів. Усвідомлюємо, що подорожі, зі свого боку, можуть бути як розважальними, так і навчальними. Подорожі можуть допомогти здобувачам вищої освіти розширити свій кругозір, познайомитися з культурою, мовою та традиціями. У процесі подорожі здобувачі можуть навіть займатися дослідженнями та збирати матеріал для своїх навчальних проєктів або наукових досліджень. Подорожі можуть також допомогти здобувачам вищої освіти розвинути такі навички, як самостійність, вирішення проблем, адаптація до нових ситуацій. Навчальна практика може стати частиною подорожі, а подорожі можуть допомогти здобувачам отримати практичні навички та знання [11, с. 222].

Означені питання станом на сьогодні вже оприлюднені та мають місце на існування. Зокрема нам цікавими є розвідки Вергуна Л., Вишневської Г., Булгакової Н., Вовчака А., Сулими Р. Гарбар Г., Кукліної Т., Цвілого С., Журавльової С., Маховки В., Павленко Т., Пуць Л., Шарова С., Роговської Є., Терешко І., Циганок О. та ін.

Поєднувати навчання та туристичну діяльність можуть здобувачі вищої освіти під час проходження фольклорної практики. Фольклорна практика здобувачів на філологічному факультеті може включати в себе різноманітні активності, спрямовані на вивчення і дослідження народної культури, традицій, обрядів та інших аспектів фольклору. Деякі з таких практичних дій можуть включати: збір та дослідження фольклору, аналіз та опис фольклорних текстів, організація фольклорних заходів, написання наукових робіт, створення проєктів

з використанням фольклору [13, с. 120].

Здобувачі вищої освіти під час фольклорної практики можуть вирушати в різноманітні міста з метою збору фольклору, де вони можуть записувати і вивчати народні пісні, казки, легенди, прислів'я та приказки, розповіді місцевих жителів та інші жанри фольклору. Під час подорожі здобувачі вищої освіти можуть проводити дослідження з метою аналізу фольклору, його взаємозв'язку з історією, культурою та іншими дисциплінами. Вони можуть складати описи та інтерпретації фольклорних текстів, проводити порівняльний аналіз різних варіантів однієї пісні або казки. Додатково здобувачі можуть брати участь у організації фольклорних фестивалів, концертів, виставок та інших заходів, які спрямовані на популяризацію фольклорної культури серед здобувачів та громадськості. Вони можуть також самостійно виконувати фольклорні пісні, розповідати казки або цікаві історії на таких заходах. Більше того, вони можуть долучитися до дослідження з різних аспектів народної культури і аналізувати їх в рамках наукових методів. При цьому, вони можуть створити власні проекти, які будуть включати в себе використання фольклору. Наприклад, вони можуть створити мультимедійні презентації з фольклорним матеріалом, розробляти додатки або ігри, які базуються на народних переказах [8, с. 310].

Фольклорне дослідження в експедиції – це процес збору, документування та аналізу народних традицій, усних народних творів, обрядів, звичаїв та іншої фольклорної спадщини у місцевостях, де вони збереглися. Фольклорна практика охоплює всі види народного мистецтва, такі як народна музика, танці, співи, розповіді, ремесла та інше. Це традиції та звичаї, які передаються з покоління в покоління і виявляються через виконавство та виготовлення речей з власноручних матеріалів. Фольклорна практика може бути доцільна в туристичній діяльності для створення аутентичного туристичного досвіду для відвідувачів [10, с. 134]. Це може включати показ народних вистав, фольклорних фестивалів, виставок ремесел та майстер-класів. Туристи можуть вивчати та спостерігати за виконавцями народного мистецтва, а також брати участь у них.

Таким чином, фольклорна практика та туристична діяльність мають

сильний зв'язок і можуть сприяти одна одній. Використання фольклорної практики в туристичній діяльності допомагає зберегти та просувати культурну спадщину народу, а також приваблювати туристів та підтримувати туристичний розвиток. Туристична діяльність під час фольклорної практики може включати різні види активностей і заходів, спрямованих на пізнання та вивчення традиції, культури і фольклору даного регіону. Так, наприклад, у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького декілька років поспіль під керівництвом Шарової Тетяни Михайлівни фольклорна практика здобувачів вищої освіти здійснювалась шляхом виїзду здобувачів до різних міст України. Здебільшого під час таких виїзних фольклорних практик було зроблено акцент на таких моментах:

- екскурсії до місць розташування фольклорних колективів або визначних об'єктів, пов'язаних з фольклором;
- участь у фольклорних фестивалях і подіях;
- майстер-класи і воркшопи з фольклорних традицій;
- відвідування традиційних ресторанів та заходів, де пропонуються страви регіональної кухні та шоу програми, що показують традиційні моменти культури та фольклору [12, с. 34].

Під час фольклорної практики з метою відвідування фольклорних пам'яток можуть бути такі місця: виставки, музеї, центри традиційної культури та інші місця, де можна ознайомитися з традиційними музичними і танцювальними формами, народними ремеслами та іншими аспектами фольклору. Для участі у фольклорних фестивалях і подіях можна долучатись до різноманітних виступів, концертів, танцювальних шоу, де показуються традиційні народні музичні і танцювальні виступи. Здобувачі вищої освіти можуть бути активними учасниками таких заходів, долучаючись до власного виконання музики, танців та співу або спостерігаючи і насолоджуючись виступами фольклорних колективів. Додатково здобувачі можуть брати участь у спеціальних заняттях, під час яких вони навчатимуться виконувати музику, танці і співати за традиційними методиками. Це дозволить їм краще ознайомитися з фольклорною

культурою та отримати власний досвід виконання народних традицій [9, с. 140].

У цілому, туристична діяльність під час фольклорної практики спрямована на стимулювання інтересу до культурної спадщини, активного залучення туристів до фольклорних виступів і можливість навчитися самостійно виконувати музику, танцювати і співати в традиційних формах. Туристична подорож може бути чудовим способом вивчення традицій, культури та історії українського народу. Під час такої поїздки туристи можуть ознайомитися з різноманітними аспектами українського життя, відвідавши міста, села, музеї, а також беручи участь у народних святах та традиціях. Туристична подорож дозволяє глибше зануритися в українську культуру, традиції та історію. Це не лише сприяє пізнанню країни, але й дає можливість відчувати неповторну атмосферу та потрапити в колірну палітру українського життя [4, с. 140].

Формування туристичних маршрутів за часом є важливим етапом планування подорожі. Це дозволяє максимально ефективно використовувати обмежений час і відвідати якомога більше цікавих місць. На етапі формування плану туристичного маршруту з метою проходження здобувачами вищої школи фольклорної практики, важливим моментом є визначення тривалості подорожі. Тут треба врахувати кількість вільних днів, доступних для подорожі, а також можливий час на дорогу до місця призначення та назад. Також треба врахувати значимість обраних місць та інтерес для здобувачів освіти. Під час планування маршруту важливо правильно розподілити час, що може бути доступний на кожне місце, враховуючи його значимість. Найбільш важливі місця треба планувати з самого початку екскурсійного маршруту, щоб було достатньо часу для них. Важливо визначити час, потрібний для переміщення між місцями, враховуючи при цьому місцевий транспорт, швидкість руху та ймовірні зупинки по ходу пересування маршрутом. Також доцільно буде знати, скільки часу треба запланувати на потреби відпочинку в тому чи іншому місці, а також на перекуси під час довгих днів активного відвідування місць. Слід пам'ятати, що треба мати при собі додатковий план дій у випадку змін за маршрутом. По ходу подорожі можна буде вносити уточненням маршруту, додаючи нові цікаві місця [3, с. 16].

Не менш важливим етапом формування плану подорожі є визначення головних визначальних місць, що будуть цікавими для здобувачів освіти. У 2019 році у МДПУ імені Богдана Хмельницького здобувачі вищої освіти мали змогу відвідати Полтавщину та зануритись у вивчення фольклорних аспектів [6, с. 31]. Так, заздалегідь було розроблено маршрут подорожі з урахуванням проходження фольклорної практики здобувачами вищої освіти. Відвідуючи Полтавщину, нами було сплановано такий маршрут із орієнтацією за часом два дні:

1 день

8.00 – виїзд з місця, де розташований заклад вищої освіти.

12.00 – прогулянка центральними вулицями м. Полтави (вул. Соборна).

14.30 – екскурсія до літературно-меморіального музею-садиби І.П.Котляревського.

16.00 – прогулянка по парку І. Котляревського.

18.00 – відвідування театру у м. Полтава.

20.00 – розміщення, вільний час.

2 день

8.30 – від'їзд в с. Опішня.

9.30 – екскурсія в Національному музею-заповіднику українського гончарства (с. Опішня).

14.00 – екскурсія в с. Гоголево.

14.30 – обід на свіжому повітрі.

16.00 – екскурсія до Національного музею-заповідника М.В. Гоголя.

18.00 – повернення додому.

Вивчення фольклору в Полтаві є важливим аспектом культурного розвитку регіону. Полтавський край славиться своєю різноманітною та багатошаровою культурою, яка проявляється у фольклорних традиціях, народних звичаях та виконавському мистецтві. Здобувачі вищої освіти під час відвідування музеїв, садиб усвідомили, що одним з найбільш відомих фольклорних жанрів у Полтаві є кобзарство. Кобзарство – це унікальна форма музично-поетичного виконавства, яка виникла у козацькій епохі. Кобзарі є співаками і музикантами,

вони виконують народні пісні у супроводі кобзи та бандури, а також розповідають історії й легенди за допомогою віршованого мовлення. Також здобувачі освіти мали змогу ознайомитись із особливостями театру. Полтавська область відома світу своїм театральним мистецтвом. Зокрема, в Полтаві діє Полтавський державний театр ляльок, який є одним з найстаріших в Україні. Театр виставляє різноманітні лялькові шоу для дітей та дорослих, де часто звучать народні пісні та мелодії [7, с. 79].

Здобувачі вищої освіти пересвідчилися, що туристична діяльність Полтавщини також базується на популярних фольклорних традиціях регіону. Усі зацікавлені люди мають можливість відвідати фольклорні фестивалі, ярмарки та різноманітні заходи, на яких представлено національну культуру та традиції Полтавщини. Крім того, усі без виключення можуть познайомитися із кобзарським мистецтвом, відвідати концерти кобзарів та по спілкуватися з ними. Загалом, вивчення фольклору та туристична діяльність на Полтавщині зробили регіон привабливим для туристів, сприяють збереженню та популяризації унікальних культурних традицій, а також сприяють розвитку місцевої економіки.

Під час подорожі здобувачі вищої освіти мають змогу провести бесіди з місцевими жителями, фіксували їхні усні народні твори, записували мовлення та діалекти розмовників, знімали аудіо- та відеоматеріали, фотографували обрядові предмети, танці, музичні інструменти та інші артефакти народної культури [1]. Після повернення з фольклорної практики, здобувачі вищої освіти готують звітну документацію та презентують звіт у вигляді презентації. Після презентації здобувачі передають створений звіт та світлини до світлиці. Професійне проведення фольклорного дослідження в експедиції дозволяє зберегти та засвідчити багатство та різноманіття народної культури, а також сприяє її вивченню та розумінню [2, с. 81].

З початком повномасштабного вторгнення країни-агресора, фольклорна практика здобувачів вищої освіти проводиться виключно у дистанційному форматі, що унеможлиблює подорожі нашою країною. Саме тому туризм знаходиться на порозі загрози [5, с. 13]. Розуміємо тут освітні втрати, що

зводяться до того, що здобувачі освіти мають можливість самостійно за місцем проживання проходити фольклорну практику та, в результаті, подавати керівнику практики звітну документацію.

Фольклорна практика є важливою складовою частиною студентського навчання на філологічному факультеті. Вона допомагає студентам отримати практичні навички в роботі з фольклорним матеріалом, поглибити знання про народну культуру та розвинути творчість. Фольклорна практика студентів та подорож Полтавщиною – це комбінація академічного дослідження і практичного вивчення фольклору та народної культури в регіоні Полтавщина. Здобувачі освіти, які зацікавлені в фольклорі, традиціях та народному мистецтві, можуть взяти участь у цій практиці. Вони досліджують різноманітні аспекти народної культури Полтавщини, такі як народні пісні, танці, ігри, звичаї, ремесла та різноманітні ритуали. Таким чином, фольклор Полтави – це багата і різноманітна спадщина культури, яка втілює в собі історію і традиції цього регіону.

Така фольклорна практика створює унікальну можливість для здобувачів не тільки поглибити свої знання про фольклор та народну культуру, але й практично застосувати їх у справжньому житті. Вона допомагає розвивати творчість, комунікативні та організаційні навички, а також підтримує збереження та відродження народної культури в регіоні. Подорож Україною є необхідною складовою фольклорної практики, оскільки вона дозволяє здобувачам більш глибоко відчувати та осмислити місцевий фольклор та народну культуру. Під час подорожі здобувачі можуть відвідати різні місця, де заховані унікальні фольклорні звичаї та традиції, а також вивчати місцеву архітектуру, природу та історію регіону. Така фольклорна практика та подорож нашою країною є важливим елементом дослідження, збереження та популяризації народної культури. Вона сприяє формуванню національної самосвідомості, відродженню традицій та збереженню культурної спадщини.

Література:

1. Вергун Л. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в регіонах України. *Географія та туризм*. 2011. №11. С. 157–164.

2. Вишнеvsька Г., Булгакова Н. Музеї просто неба: соціокультурний аспект українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напря́м: *Культурологія*. 2021. № 39. С. 81–86.

3. Вовчак А., Сулим Р. Документування українського фольклору у науково-дослідній та навчально-педагогічній діяльності кафедри української фольклористики імені академіка Філарета Колесси ЛНУ імені Івана Франка. *Міфологія і фольклор*. 2016. № 1-2 (20). С. 16-22.

4. Гарбар Г. Культурний туризм в контексті масової культури. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. № 56. С. 140–148.

5. Кукліна Т.С., Цвілій С.М., Журавльова С.М. Загальні тенденції розвитку світового туризму: від коронавірусу до військової агресії. *Підприємництво та інновації*. 2022. № 23. С. 12–15.

6. Маховка В. Перспективи розвитку туристично-рекреаційного потенціалу Полтавської області. *Економіка і регіон*. 2017. № 1. С. 31–38.

7. Павленко Т. Історико-культурні рекреаційні ресурси Полтавської області. *Географія та туризм*. 2011. № 14. С. 79–85.

8. Пуць Л.А., Шаров С.В. Навчально-виробничі практики як необхідна складова підготовки здобувача вищої освіти до професійної діяльності. *Українські студії в європейському контексті: зб. наук. праць*. 2020. № 1. С. 310–316.

9. Роговська Є. Дитячі фольклорні фестивалі в Україні як практика патріотичного виховання молодого покоління. *Модернізація мистецької освіти в Україні на початку ХХІ століття зорієнтована на пошуки підходів до розв'язання інноваційних завдань в контексті соціокультурних змін, їх активну апробацію в освітньо-виховному процесі на етапі педагогічних нововведень*. 2021. С. 140.

10. Терешко І. Фольклорно-етнографічна експедиція як засіб формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2019. № 20. С. 134–141.

11. Циганок О. Фольклорна практика як основа національного виховання та засіб популяризації українознавства серед студентів-філологів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 9 (2). С. 222–230.

12. Шарова Т.М., Шаров С.В., Солоненко А.М. Видатні особистості української словесності. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 254 с.

13. Шарова Т.М., Землянська А.В., Шаров С.В. Аналіз навчального плану бакалавра спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологія. 2019. Т. 8. № 76. С. 119–122.